

## «СЛОВО ДО РОЗУМУ І СЕРЦЯ»

Аліна Брода

*Львівський національний університет імені Івана Франка,  
вул. Генерала Чупринки, 49, 79044, Львів, Україна*

Здавалося, що за стриманою оливкового кольору обкладинкою під заголовком «збірник науково-методичних праць», знайти можна лише сухі професійні пояснення щодо журналістського фаху<sup>1</sup>. Втім, якщо зазирнете під цю палітурку, то знайдете дещо значно більше та цінніше. Восьмий випуск виразно різниться від інших збірників, до яких, ми студенти-телевізійники звикли звертатися здебільшого у наукових потребах – написати реферат чи підготувати доповідь, цей – восьмий – (не дивуйтесь) можна читати просто для душі.

Збірник науково-методичних праць восьмого випуску видали на пошану Олександри Антонівни Сербенської – доктора філологічних наук, професора кафедри радіомовлення і телебачення, заслуженого професора Львівського національного університету імені Івана Франка, академіка Академії наук вищої освіти України і, зрештою, Людини з великої літери. Про творчу лабораторію, цієї, без перебільшення, визначної жінки розповідають її студенти, чимало із них уже теж напружували собі шановане ім'я. Їх тексти – це не звичайні оповіді, це історії, позначені особливими промовистими, щирими емоціями, історії про життя, про самовдосконалення та розвиток, про цінність знань, про вагу чистого українського слова... Хоча про все послідовно.

Збірник має добре та логічно сформовану структуру, поділений на розділи за темами. Перші статті присвячені різноманітним теоретичним аспектам журналістики: особливостям радіожанрів, інформаційних технологій, специфіці регіонального телебачення, сучасним електронним ЗМІ та культурі ефірного мовлення.

У статті «Радіозвіт та радіовиступ» авторства В. Лизанчука та М. Лубкович йдеться про теоретичну парадигму основ журналістики: означені жанрові особливості, різновиди, способи підготовки радіозвіту та радіовиступу. Втім у цьому тексті не лише нудна теорія. Те, чого часто найбільше бракує для доброго розуміння матеріалу – практичні зразки. У статті їх достатньо. Чи не кожен вид обох жанрів, про які мовиться, проілюстрований прикладами і щонайважливіше – не вигаданими, а взятими із реальних радіоефірів. Окрім тлумачення ключових понять у статті не оминають теж докладного пояснення методики підготовки радіозвіту та радіовиступу.

Свідомих практикуючих журналістів приверне увагу стаття І. Бенцала «Стратегії обмеження політичних інформаційних технологій у телепросторі». Не є секретом те, що засоби масової інформації – це потужний маніпулятор громадською думкою та свідомістю. І зрозуміло, у чийх руках ця сила – у тих і влада. Сьогодні знаємо про низку інформаційних технологій, які успішно втілюють у життя політичні кола задля власного збагачення чи інших меркантильних цілей. Натомість суспільство повинне шукати спосіб протистояння

цьому процесові. Автор статті (до слова, практикуючий журналіст) І. Бенцал пропонує стратегії, що могли б обмежити маніпулятивність інформацією на телебаченні. Серед усіх пропозицій звучить і поняття «медіа-освіти» чи «медіа-грамотності» – це «дії, спрямовані на те, щоб зробити способи виробництва і поширення інформації максимально прозорими». Втілювати їх, як вже кілька десятиліть практикують на Заході, пропонують просто у школі, відтак доступ до важливої інформації зможе отримати переважна більшість у суспільстві. Найперше, що спонукає ледь не бити на сполох від прочитаного – де ця медіа-освіта в Україні, державі, де вона конче, першочергово необхідна? Бо українська глядацька аудиторія, видається, вже захлинається від власної необізнаності, а отже, й неперемінливості у своєму споживацтві, захоплена гріхом медіа переїдання, потребує освітянського втручання як ніде більше. Власне, пошуки шляхів протистояння політичним та й узагалі маніпулятивним інформаційним технологіями – вагома тема, яку важливо не оминати не лише журналісту-фахівцю, а кожній людині.

У восьмому випуску науково-методичних праць зібрали не пересічно цікаві та корисні статті. Здавалося б йдеться про теорію, але добре приправлена прикладами та їх аналізом, вона може стати у пригоді журналісту, що уже працює. Стаття «Специфіка конструювання початків і кінцівок інформаційних програм на телебаченні» авторства Н. Шайди є саме таким прикладом. Дослідниця запропонувала порівняння практичних виступів з теоретичною інформацією, проаналізувала наскільки сучасний виклад новин на центральних та львівських регіональних телеканалах збігається з рекомендаціями науковців. Тема про початок та кінцівку інформаційного випуску хтось необережно може назвати дріб'язковою, не важливою. Втім, вважати так – буде великою помилкою.

«Вітаю Вас, далі про найголовніше» чи «Країна святкує, політики ще й воюють, хто за краще місце у коаліції, а хто за краще місце у парламенті»? Початки новин часом можна прослухати і навіть не помітити, що на екрані вечірній випуск справді «найголовнішого». А от коли словом одразу заінтригувати, запропонувати аудиторії словесну гру з найцікавішими фактами, що трапилися за день, чи використати ще якийсь метод привернення уваги, головне – не нехтувати початком випуску, як чимось дріб'язковим. Адже для інформаційної програми важливо зацікавити глядача, привернути його увагу. Початок випуску, якщо його сформулювати нетрадиційно, може стати саме тим, що змусить глядача не переключити канал. Автор статті дослідила, що чимало інформаційних випусків як на центральних, так і на регіональних каналах завжди починаються та закінчуються однаковими словами. Втім дослідниця радить додавати до цієї частини новин навіть трохи гумору. Вдалих жарт буде не лише приємно почути, він в силі створити навіть своєрідний стиль інформаційній програмі чи ведучому. Один із прикладів гумористичної кінцівки, який пропонує автор: «Я не знаю чи їсть вареники Андрій Данілевич, але про спорт розповідає вправно, чекайте його одразу після рекламного блоку. Наступний «ТСН» завтра вранці. Я ж прощаюсь з Вами до завтра!» («1+1». ТСН. 21.09.07). Змушує справді задуматися і прислухатися: як же починаються та закінчуються мої улюблені новини? Якщо теж так цікаво, то виникає відчуття, що автори випуску справді поважають і дбають про свого глядача.

Після переважно теоретичних праць далі у збірнику корисні для студента-пошуковця чи наукового дослідника рецензії на підручник професора Василя Лизанчука «Основи радіожурналістики». Для тих, хто веде наукові пошуки, такі відгуки стануть у пригоді, адже вони написані компетентними авторами (І. Крупський, М. Рожик), сформульовані чітко, логічно.

Важливо, що у збірнику статей не обмежуються теоретичними роздумами, а звертають увагу і на практичне втілення журналістики. Зокрема, у розділі «З журналістської практики» розміщено інтерв'ю із досвідченими журналістами Ольгою Герасим'юк, як автора та ведучої програми «Без табу», Ольгою Крижановською, першим заступником головного редактора газети «Washington Times» у Вашингтоні (США), Леонтієм Даценком, віце-президентом Національної радіокомпанії України. Такі бесіди «читаються на одному диханні» і відкривають справжню «кухню» журналістики, правильно сформульовані запитання, скеровують інтерв'ююваних у захопливе русло розмови.

Цікаво, що у кожному збірнику не винятком став і цей – восьмий, показати свої таланти дають змогу і самим студентам. Творчий доробок починаючих журналістів виділено у цілий розділ, де розміщено вісім статей на різні теми. Серед усіх матеріалів, неабияк зворушив радіонарис Ірини Папірник «Дзвони тихого горя» про подорож до Чорнобиля, приурочений річниці Чорнобильської катастрофи. Обрамлені нетрадиційним втіленням – автор веде бесіду із Василем Головатим. Чоловік боровся тоді, у 1986-му, із вселенським лихом, яке нагадувало йому війну, щоправда із невидимим і страшнішим за будь-якого іншого ворогом... «Коли я був у лікарні, то бачив, як привезли донецьких і харківських курсантів, що навчалися у пожежних училищах. Я бачив, які вони були: білі, бліді, як кажуть у народі «живі трупи»; молоді хлопці 20–22 роки, а їх батьки і медсестри водили попід руки, бо вони й рухатися не могли»...

Уже наприкінці книги помістили добірку статей про Олександрю Антонівну Сербенську. Саме про цю частину книги йшлося раніше – «її можна читати просто для душі». Ці тексти не лише розривають науково-методичну і творчу лабораторію видатного вченого мовознавця, але й душі тих, хто її шанує.

«Зізнання Олександрі Антонівні Сербенській» від Парасковії Дворянин, шанованого журналіста, шеф-редактора однієї із львівських телерадіокомпаній справді зворушує. Її історія – це випадкова зустріч із Олександрю Антонівною на вулиці Івана Франка у Львові, зустріч, що таких не багато трапляється, зустріч, яка не лише зворушує найтепліші спогади, але й спонукає замислитися про те, як живеш... «Дитинко, своє треба знати» – такою була перша наука від Олександрі Антонівни нині фахівцю своєї справи Парасці Дворянин, коли та ще була амбітною юначкою, яка щойно закінчила школу, але прочитувати Івана Франка не зуміла. Ділячись спогадами про ще цілу низку важливих життєвих уроків автор підсумовує: «Хочеться низько вклонитися тим людям, що змалку плекали у Вас цю шляхетність гідної Українки, і подякувати Богу за нагоду знати, що таке розмови з Олександрю Антонівною».

Василь Лизанчук чуйно і з особливим трепетом, адже уже поважний професор і заслужений журналіст теж був студентом Олександрі Антонівни, розповідає про її життя як сплетіння візерунків. Головну ідею праці О. Сербенської визначає як заклик до усіх українців: «Нам, українцям, за будь-яких найскладніших умов треба вчитися «чути», де своє, і плекати те, яке допомагає мові зберігати свою самобутність, залишатися собою у нинішньому глобалізаційному світі. Адже краса світу у розмаїтості мов, культур, традицій, звичаїв», а духовно-моральним принципом видатної дослідниці називає псалм: «Надійся на Господа і чини добро, живи на землі і зберігай істину».

Стаття надійшла до редколегії 10.11.12

Прийнята до друку 15.11.12